

Επανεξετάζοντας το μέλλον της γης και του νερού της Μεσογείου

ΒΑΣΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

- Η Μεσόγειος αντιμετωπίζει επιταχυνόμενες κλιματικές, υδάτινες και κοινωνικοοικονομικές κρίσεις που απαιτούν συντονισμένη, διασυνοριακή δράση.
- Το PRIMA έχει αποδειχθεί αποτελεσματικό στην ενίσχυση της ευρωμεσογειακής συνεργασίας και στην επικύρωση καινοτομιών προσαρμοσμένων στο εκάστοτε πλαίσιο.
- Ένα διάδοχο πλαίσιο, το PRIMA 2, είναι απαραίτητο για την κλιμάκωση λύσεων και την αντιμετώπιση των επιδεινούμενων περιφερειακών τρωτών σημείων.
- Οι προσεγγίσεις Nexus που συνδέουν το νερό, το έδαφος, την ενέργεια, τα τρόφιμα και τα οικοσυστήματα αποφέρουν μεγαλύτερη ανθεκτικότητα και αντίκτυπο.
- Ο συν-σχεδιασμός μέσω των Living Labs βελτιώνει σημαντικά τη συνάφεια, τη νομιμότητα και την υιοθέτηση της καινοτομίας.
- Απαιτείται ισχυρότερη ενσωμάτωση των κοινωνικών επιστημών για την κατανόηση των συμπεριφορών, της διακυβέρνησης και των πολιτισμικών παραγόντων που οδηγούν στην αλλαγή.
- Οι διεπαφές επιστήμης-πολιτικής πρέπει να θεσμοθετηθούν για να μεταφραστεί η έρευνα σε εφαρμόσιμες πολιτικές.
- Οι ψηφιακές πλατφόρμες και οι κόμβοι γνώσης μπορούν να υποστηρίξουν τη διασυνοριακή μάθηση πέρα από τους κύκλους ζωής των έργων.
- Οι νέοι, οι γυναίκες, οι ΜΜΕ και οι φορείς της Νότιας Μεσογείου πρέπει να ενδυναμωθούν ως συν-ηγέτες, όχι απλώς ως δικαιούχοι.
- Η κλιμάκωση απαιτεί όχι μόνο ισχυρές τεχνολογίες αλλά και δυνατότητα διακυβέρνησης, χρηματοδότησης, χωρητικότητας και κοινωνικής αποδοχής.

Σύνοψη για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής

Η περιοχή της Μεσογείου βρίσκεται σε ένα κρίσιμο σημείο καμπής. Οι αυξανόμενες πιέσεις από την κλιματική αλλαγή, την ερημοποίηση, τη λειψυδρία, την υποβάθμιση της γης και τις διευρυνόμενες κοινωνικοοικονομικές ανισότητες απειλούν τη σταθερότητα των οικοσυστημάτων και των κοινωνιών. Αυτές οι προκλήσεις είναι διασυνοριακές και βαθιά αλληλένδετες, δημιουργώντας ανταγωνισμό για τους φυσικούς πόρους και υπονομεύοντας την περιφερειακή συνοχή. Η αντιμετώπισή τους απαιτεί συντονισμένες, συστηματικές απαντήσεις που γεφυρώνουν τις διαφορές.

επιστήμη, πολιτική και κοινωνία, ενώ παράλληλα ενδυναμώνει τις τοπικές κοινότητες να αναπτύξουν από κοινού βιώσιμες οδούς. Αυτή η φιλοδοξία βρίσκεται στη βάση της Σύμπραξης για την Έρευνα και την Καινοτομία στην Περιοχή της Μεσογείου (PRIMA), η οποία ξεκίνησε το 2018 για την ενίσχυση της ευρωμεσογειακής συνεργασίας σε θέματα λειψυδρίας, βιώσιμης γεωργίας και ανθεκτικών συστημάτων τροφίμων.

Από την ίδρυσή του, το PRIMA έχει κινητοποιήσει σχεδόν 600 εκατομμύρια ευρώ, έχει υποστηρίξει πάνω από 260 διασυνοριακά έργα, έχει εμπλακεί με περισσότερους από 2.500 συμμετέχοντες και έχει παράγει 170 αξιοποιήσιμα αποτελέσματα και 127 χώρους επίδειξης. Αυτή η σημαντική κληρονομιά καταδεικνύει την ικανότητα του PRIMA να επικυρώνει καινοτόμες λύσεις προσαρμοσμένες στις ποικίλες πραγματικότητες της Μεσογείου.

Ωστόσο, με την τρέχουσα εντολή του να λήγει το 2027 και με την επιδείνωση της ξηρασίας, της υποβάθμισης του εδάφους, των ευπαθειών στον τομέα του νερού, των τροφίμων και της ενέργειας, της γεωπολιτικής αστάθειας και των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων, ένα διάδοχο πρόγραμμα - το PRIMA 2 - είναι επείγοντως...

Η κοινή ανακοίνωση που εκπονήθηκε από το Ίδρυμα PRIMA, τον FAO, την UNCCD, την πρωτοβουλία NextGen4MED με επικεφαλής τους νέους και εκπροσώπους έργων που χρηματοδοτούνται από το PRIMA προσδιορίζει στρατηγικές συστάσεις για την εμπάθωση του αντικτύπου, την επιτάχυνση της υιοθέτησης και την οικοδόμηση ενός ολοκληρωμένου, χωρίς αποκλεισμούς και προσανατολισμένου στην υιοθέτηση πλαισίου ευρωμεσογειακής συνεργασίας.

Βασικά μαθήματα από το PRIMA: Διακυβέρνηση, Ενσωμάτωση και Συν-Δημιουργία

Η εμπειρία της PRIMA αναδεικνύει τρεις βασικούς τομείς ισχύος.

Καταρχάς, το κοινό μοντέλο διακυβέρνησής του —συγχρηματοδότηση και κοινός σχεδιασμός μεταξύ μεσογειακών χωρών της ΕΕ και χωρών εκτός ΕΕ— έχει αποδειχθεί αποτελεσματικό στην υποστήριξη της επιστημονικής διπλωματίας και στην ενίσχυση ισορροπημένων συνεργασιών. Ο κοινός καθορισμός προτεραιοτήτων έχει διασφαλίσει ότι η έρευνα ανταποκρίνεται στις τοπικές ανάγκες. Μια σαφέστερη διαφοροποίηση μεταξύ των προσκλήσεων του Τμήματος 1 και του Τμήματος 2 θα μπορούσε να βελτιώσει περαιτέρω την ευθυγράμμιση με τις διαφορετικές ικανότητες στις μεσογειακές χώρες.

Δεύτερον, τα έργα PRIMA εφαρμόζουν μια προσέγγιση Nexus—

Η αντιμετώπιση των αλληλεξαρτήσεων νερού-ενέργειας-τροφίμων-εδάφους-οικοσυστήματος έχει αποδειχθεί πιο επιτυχημένη στην αντιμετώπιση της πολυπλοκότητας υπό κλιματικές συνθήκες και δημογραφικές πιέσεις. Παραδείγματα περιλαμβάνουν την κατακράτηση υπόγειων υδάτων σε συνδυασμό με κομπόστ και μυκόρριζες σε αγροδοσικά συστήματα αργκά, καθώς και εργαλεία υποστήριξης αποφάσεων για πολυλειτουργική διαχείριση δασών.

Τρίτον, τα Ζωντανά Εργαστήρια και οι διαδικασίες συν-σχεδιασμού είναι ζωτικής σημασίας.

Έργα που αφορούν αγρότες, τοπικές αρχές και κοινότητες από την αρχή έχουν επιτύχει μεγαλύτερη συνάφεια και μεγαλύτερο δυναμικό υιοθέτησης, ξεπερνώντας την εξορκτική έρευνα και κατευθύνοντας την προς τη γνήσια συν-δημιουργία γνώσης. Οι μηχανισμοί υποστήριξης της καινοτομίας, όπως το Horizon Results Booster, έχουν επίσης ενισχύσει τις οδούς αξιοποίησης.

Παρά τη σημαντική τεχνολογική πρόοδο, εξακολουθούν να υπάρχουν ευκαιρίες για καλύτερη ενσωμάτωση των κοινωνικοοικονομικών, πολιτιστικών και θεσμικών διαστάσεων. Η επέκταση του ρόλου των κοινωνικών επιστημών και της έρευνας συμπεριφοράς, η ενίσχυση των οδών υιοθέτησης, η βελτίωση των διεπαφών επιστήμης-πολιτικής-πρακτικής και η ενίσχυση της συμμετοχής των εταίρων της Νότιας Μεσογείου, των ΜΜΕ, των γυναικών και των νέων είναι απαραίτητες για την αύξηση της ανάληψης ευθύνης και του αντίκτυπου.

Ερευνητικές προτεραιότητες για το PRIMA 2

1. Προώθηση προσεγγίσεων που βασίζονται σε Nexus

Τα μελλοντικά έργα θα πρέπει να δημιουργήσουν λύσεις πολλαπλού οφέλους που ενσωματώνουν το νερό, το έδαφος, τη βιοποικιλότητα, τη γεωργία και την ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή.

1.1 Μείωση της λειψυδρίας και της αναποτελεσματικότητας μέσω έξυπνης άρδευσης, διαχειριζόμενης αναπλήρωσης υδροφορών, επαναχρησιμοποίησης λυμάτων, παρακολούθησης γης με βάση την τεχνητή νοημοσύνη, αγροοικολογία και αποτελεσματικής διαχείρισης εδάφους-νερού. Διαχείριση καλλιέργειών.

1.2 Αποκατάσταση της γονιμότητας του εδάφους και επίτευξη ουδετερότητας ως προς την υποβάθμιση της γης χρησιμοποιώντας βιώσιμη διαχείριση γης, πρακτικές δέσμευσης άνθρακα, φυσικά συστήματα διήθησης, προσαρμοστική διαχείριση δασών και δείκτες άνθρακα στο έδαφος ευθυγραμμισμένους με τις αποστολές της ΕΕ.

1.3 Προστατέψτε τα οικοσυστήματα και τη βιοποικιλότητα ενσωματώνοντας λύσεις βασισμένες στη φύση - όπως οι τεχνητοί υγρότοποι, οι δασωμένες περιοχές διήθησης και η διαχείριση της κτηνοτροφίας με βάση το οικοσύστημα - με την ασφάλεια των τροφίμων και του νερού.

1.4 Προώθηση της κλιματικά έξυπνης γεωργίας που υποστηρίζεται από ψηφιακές πλατφόρμες, καλλιέργειες ανθεκτικές στην ξηρασία, βιοδιεγέρτες, στρατηγικές άρδευσης με ελλείμματα και εργαλεία παρακολούθησης σε πραγματικό χρόνο.

2. Ενσωμάτωση Κοινωνικών Επιστημών, Ανθρωπιστικών Επιστημών και Έρευνας Συμπεριφοράς

Το PRIMA 2 θα πρέπει να αξιολογεί τις κοινωνικοοικονομικές και πολιτισμικές αναλύσεις ως ισότιμα στοιχεία του σχεδιασμού της έρευνας. Βασικοί τομείς περιλαμβάνουν τη διακυβέρνηση, τη δυναμική της εξουσίας, τις σχέσεις μεταξύ των φύλων και των γενεών, την οικοδόμηση εμπιστοσύνης, την παραδοσιακή οικολογική γνώση και τους κοινωνικοπολιτισμικούς παράγοντες που διαμορφώνουν την υιοθέτηση.

3. Καθιέρωση σαφών κριτηρίων παρακολούθησης και αξιολόγησης για τα ζωντανά εργαστήρια

Απαιτούνται σαφείς μεθοδολογικοί ορισμοί και ευέλικτη αξιολόγηση μεταξύ networks για να διασφαλιστεί η συγκρισιμότητα και η ποιότητα.

Η εμπειρογνώμηση στην επικοινωνία και τη διευκόλυνση θα πρέπει να ενσωματωθεί στα έργα για την υποστήριξη της συμμετοχής και της ανταλλαγής γνώσεων.

4. Ενίσχυση των Διαδρομών Κλιμάκωσης και της Ανταλλαγής Γνώσης

Τα έργα θα πρέπει να μεταβούν από επιδείξεις σε μία τοποθεσία σε προσαρμογή σε πολλαπλές τοποθεσίες, παράγοντας «πακέτα υιοθέτησης» με τεχνική, θεσμική και κοινωνικοπολιτιστική καθοδήγηση. Μια κοινή πλατφόρμα δεδομένων PRIMA θα βελτιώνει την προσβασιμότητα, τη διαλειτουργικότητα και τις συνέργειες μεταξύ έργων.

5. Επενδύστε σε ερευνητές και ηγέτες καινοτομίας επόμενης γενιάς

Πρωτοβουλίες με επικεφαλής νέους, όπως το NextGen4MED, καταδεικνύουν την αξία της καλλιέργειας νέων επιστημονικών και καινοτόμων ηγετών. Ειδικές χρηματοδοτικές γραμμές για τους νέους, προγράμματα διαγενεακής καθοδήγησης και κίνητρα για διεπιστημονική έρευνα θα ενίσχυαν τη μακροπρόθεσμη ικανότητα σε ολόκληρη την περιοχή.

Προτεραιότητες πολιτικής

1. Δημιουργήστε Εργαστήρια Επιστημονικών-Πολιτικών Αποφάσεων

Τα έργα θα πρέπει να αναφέρουν οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές μετρήσεις συμμετοχής και να αναπτύσσουν εφαρμόσιμα αποτελέσματα πολιτικής που θα δημιουργούνται από κοινού με τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τους επαγγελματίες και τους τελικούς χρήστες. Η ευθυγράμμιση με την UNCCD, την CBD, την UNFCCC, τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι απαραίτητη. Η εκπαίδευση στην επικοινωνία πολιτικής και τη διασύνδεση επιστήμης-πολιτικής θα πρέπει να στοχεύει σε ερευνητές και δίκτυα νέων στην αρχή της σταδιοδρομίας τους.

2. Δημιουργήστε έναν Διαρκή Μεσογειακό Κόμβο Γνώσης

Ένας ψηφιακός κόμβος, που θα βασίζεται σε πρωτοβουλίες όπως το Med Water Hub, θα πρέπει να φιλοξενεί σύνολα δεδομένων FAIR, πακέτα υιοθέτησης, συνοπτικές οδηγίες πολιτικής και τεχνικούς πόρους, ενσωματωμένες στις πλατφόρμες UNCCD και FAO. Ένα Παρατηρητήριο Ξηρών Πεδίων της Μεσογείου και ένα διασταυρούμενο... -η περιφερειακή βάση δεδομένων του «Ζωντανού Εργαστηρίου» θα υποστηρίξει τον συντονισμό και τη μεταφορά γνώσης.

3. Υποστήριξη της Θεσμικής Συνέχειας μέσω Επίσημων Συμφωνιών

Οι μακροπρόθεσμες συμφωνίες μεταξύ ερευνητικών ιδρυμάτων, υπουργείων, πανεπιστημίων και αγροτικών οργανώσεων θα διασφάλιζαν τη συνέχεια πέρα από τον κύκλο ζωής των έργων. Οι επιχειρηγήσεις συντήρησης δικτύου και οι προσκλήσεις για ομαδοποίηση θα μπορούσαν να αποτρέψουν τη διάλυση των καθιερωμένων συνεργασιών και να προωθήσουν τη σωρευτική μάθηση.

Προτεραιότητες Υιοθεσίας

1. Λανσάρετε Εργαλεία Παράδοσης με Σαφείς Οδηγίες

Συνέχιση και ενίσχυση των ειδικών στοιχείων του προγράμματος PRIMA2 για την ενίσχυση του συν-σχεδιασμού (π.χ. Living Labs), τη μετατροπή των επικυρωμένων καινοτομιών σε επενδυτικές ευκαιρίες (π.χ. Investment-Readiness Track) και την προώθηση δικτύων ομοτίμων και συνοδευτικών εργαλείων για την ανταλλαγή γνώσεων και την κλιμάκωση της καινοτομίας (π.χ. Nexus Communities of Practice).

2. Προτεραιότητα στον Συν-Σχεδιασμό με Τοπικούς Ενδιαφερόμενους.

Ενθάρρυνση της εξέλιξης της έρευνας πέρα από τη διαβούλευση προς τον συν-σχεδιασμό, ενσωματώνοντας κριτήρια αξιολόγησης που καταγράφουν και ανταμείβουν την ουσιαστική συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών με διαφορετικές ικανότητες, δύναμη και επιρροή. Θεσμοθέτηση της ένταξης των ενδιαφερόμενων μερών και παροχή κινήτρων για δομημένους ρόλους για συνεργασία.

επιχειρήσεις, MME, νέους και γυναίκες καινοτόμους, για παράδειγμα με: τον εντοπισμό και την ενδυνάμωση βασικών πρωτοπόρων αγροτών που μπορούν να λειτουργήσουν ως πρωταθλητές, δημιουργώντας ένα φαινόμενο χιονοστιβάδας στην υιοθέτηση· τη δημιουργία μιας επίσημης συμβουλευτικής επιτροπής αγροτών εντός των δομών διακυβέρνησης του έργου, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι φωνές τους επηρεάζουν τη λήψη αποφάσεων καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής του έργου· τη δημιουργία συστηματικών μηχανισμών ανατροφοδότησης από τους αγρότες

και τοπικούς φορείς για τη βελτίωση των πρακτικών και την ενημέρωση των μελλοντικών ερευνητικών προτεραιοτήτων. Ενθάρρυνση έργων για την εφαρμογή σαφών μηχανισμών ένταξης για περιθωριοποιημένες ομάδες, για παράδειγμα σχεδιάζοντας παρεμβάσεις που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των γυναικών, προσαρμόζοντας τις παρεμβάσεις στους περιορισμούς των μικρών αγροτών, δεσμεύοντας χρηματοδότηση για πρωτοβουλίες με επικεφαλής νέους, εκτιμώντας την τοπική και εμπειρική γνώση παράλληλα με την επιστημονική γνώση και παράγοντας βασικά αποτελέσματα σε τοπικές γλώσσες για ευρεία προσβασιμότητα.

RETHINKING THE FUTURES OF MEDITERRANEAN LAND AND WATER

A science-policy conference to capitalize on the legacies of recent PRIMA research and innovation projects

ACADEMY OF ATHENS, GREECE
11 NOVEMBER 2025

3. Καθιέρωση παρακολούθησης μετά το έργο και επέκταση των βασικών δεικτών απόδοσης (KPI)

Εξετάστε το ενδεχόμενο συμπλήρωσης και σύνδεσης των «Σχεδίων Αξιοποίησης» με τις «Διαδρομές Μετασχηματιστικής Αλλαγής» και παρακολούθησης διευρυνμένων δεικτών, π.χ. καινοτομία στη διακυβέρνηση, διαδικασίες κοινωνικής μάθησης, διαδρομές υιοθέτησης πολιτικής και διατομεακές συμμαχίες. Εξετάστε το ενδεχόμενο ανάπτυξης και χρηματοδότησης συστημάτων για την παρακολούθηση της υιοθέτησης, της αναπαραγωγής, της υιοθέτησης πολιτικής και των αποτελεσμάτων της δυναμικότητας μετά την ολοκλήρωση του έργου, τροφοδοτώντας με πληροφορίες τον σχεδιασμό του προγράμματος για προσαρμογή βάσει στοιχείων.

4. Ενίσχυση της Κοινωνικής Μάθησης και των Κοινωνικοπολιτισμικών Διαστάσεων

Αναγνωρίστε την υιοθέτηση της καινοτομίας ως μια κοινωνική διαδικασία που διαμορφώνεται από πολιτισμικούς κανόνες, δίκτυα εμπιστοσύνης και συλλογική μάθηση. Υποστηρίξτε επενδύσεις που ενισχύουν τις κοινωνικοπολιτισμικές διαστάσεις της υιοθέτησης: πλατφόρμες κοινωνικής μάθησης (π.χ. δίκτυα ανταλλαγής peer-to-peer, Living Labs, Farmer Field Schools)- ψηφιακή αφήγηση ιστοριών και οπτικοποίηση δεδομένων για την ανάδειξη των οφελών και την οικοδόμηση εμπιστοσύνης σε νέες πρακτικές (π.χ. G20 Global Land Initiative Land Talks Podcast)- αναγνωρίστε και αλληλεπιδράστε με τα παραδοσιακά συστήματα- εκτιμήστε τα πολιτιστικά πλαίσια που αντηχούν στις τοπικές ταυτότητες και αξίες και ενθαρρύνετε την ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ των γενεών.

Contact Point

Nucleo Ricerca Desertificazione NRD

Università degli Studi di Sassari

V.le Italia 39a - 07100 Sassari - Italia

Tel.: +39 079 213102/3 / Fax: +39 079 219394

E-mail: salam_med@uniss.it / nrd@uniss.it

SALAM-MED Website www.salam-med.org

